

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
1240 København K
DK Danmark

Dato: 13. maj 2020
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Iren Mirmojtahedi
Sagsnr.: 2020-0030-4018
Dok.: 1464618

Hermed sendes endelig besvarelse af spørgsmål nr. 1155 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 6. april 2020. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Adsbøl (DF).

Nick Hækkerup

/

Mette Johansen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 1155 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren kommentere artiklen fra TVSYD bragt den 3. april 2020: ”Bunken af straffesager vokser og vokser” (<https://www.tvsyd.dk/covid-19/bunken-af-straffesager-vokser-og-vokser>)? Vil ministeren herunder redegøre for, hvilke muligheder der er for at fremme sagerne elektronisk, videorets-sager med mere? Vil ministeren endvidere redegøre for, hvilke typer sager man kan fremme ved brug af elektroniske midler, og om der er typer af sager, som kan afgøres administrativt? Endelig vil ministeren oplyse, når genåbningen af Danmark skal tilrettelægges, om dette er et område, ministeren vil prioriterer som noget af det første?”

Svar:

1. Domstolene varetager en samfundskritisk funktion i forhold til at værne om borgernes retssikkerhed. Det har været til stor gene for dem, der er i berøring med domstolene, at en lang række retsmøder har måttet udskydes på grund af covid-19.

Derfor er jeg meget glad for, at vi med aftalen om genåbning af domstolene, som regeringen indgik med et enigt Folketing den 17. april 2020, fik taget et stort skridt med genåbningen af vores retssystem, så langt flere retsmøder nu kan afvikles.

Vi vil i den kommende tid desværre fortsat opleve, at covid-19 trækker spor hen over sagsbehandlingstiderne i retsvæsenet. Men genåbningen har stor betydning for, at vi er begyndt at få vores retssystem tilbage til fuld drift. Domstolene er nu genåbnet. Danmarks Domstole har i den forbindelse udarbejdet en plan for den gradvise genåbning, hvor målet er at afvikle så mange retssager som muligt inden for retternes kapacitet og de gældende sundhedsfaglige retningslinjer.

Det er helt afgørende, at vi kommer udfordringen med lange sagsbehandlingstider på tværs af straffesagskæden til livs – både generelt og i kølvandet på den aktuelle situation med covid-19. Det er derfor et løbende fokus at identificere tiltag, der kan bidrage til at nedbringe sagsbehandlingstiden ved domstolene gennem relevante greb. Som oplyst i min besvarelse af 20. februar 2020 af spørgsmål nr. 751 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg, har jeg bedt mit embedsværk om at sørge for, at domstolene, politiet og anklagemyndigheden bliver inddraget i dette arbejde.

Det er i den forbindelse også vigtigt for mig at få afdækket, om de muligheder for at afholde videoretsmøder, der i dag findes i retsplejeloven, udnyttes i tilstrækkelig grad, og om der under iagttagelse af de fornødne retssikkerhedsgarantier kan videreudvikles på området.

2. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, der bl.a. har oplyst følgende:

”1. Hovedforhandlingen i straffesager gennemføres som udgangspunkt ved, at alle parter (sigtede, forsvarer, anklager, dommer og eventuelle vidner) fysisk giver møde i samme retssal.

Efter retsplejelovens § 174, stk. 2, kan retten dog bestemme, at et vidne skal afgive forklaring via videolink, hvis det findes hensigtsmæssigt og forsvarligt, herunder hvis særlige hensyn til vidnet taler for det. Der skal foretages en konkret afvejning af de fordele, der er forbundet med vidnets deltagelse via videolink, over for ulempen ved, at vidnet ikke møder umiddelbart for retten.

Efter retsplejelovens § 831, stk. 8, og § 854, stk. 1, kan retten under hovedforhandlingen i 1. instans, hvis der alene er spørgsmål om bøde eller fængsel indtil 1 år, konfiskation, rettighedsfrakendelse eller tvangsbøder, tillade at sigtede giver møde via videolink. Det samme gør sig i medfør af retsplejelovens § 917, stk. 1, gældende under en ankesag, der omfatter bevisførelse om skyldsspørgsmålet, og i medfør af § 917, stk. 2, og § 937, stk. 1, under en ankesag, der ikke omfatter bevisførelse om skyldsspørgsmålet. Forsvareren skal som udgangspunkt deltage i retsmødet fra samme sted som sigtede.

Foruden retsmøder om forlængelse af fristen for varetægtsfængsling (retsplejelovens § 748 b) kan retten alene tillade, at anklager og forsvarer deltager i retsmøder via videolink, hvis det findes forsvarligt, og hvis sigtede ikke deltager i retsmødet. Anklageren vil aldrig kunne møde via videolink under hovedforhandlingen i 1. instans eller i ankesager.

Det følger af retsplejelovens § 174, stk. 2, § 831, stk. 8, og § 854, stk. 2, jf. § 192, at vidner (undtaget vidner der befinder sig i udlandet), der skal afgive forklaring, og sigtede, der deltager via videolink, skal deltage fra enten en ret, fra en offentlig myndighed, der er bemyndiget til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager, eller fra en fysisk eller juridisk person, der har autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager.

2. De fleste sagstyper kan i princippet afgøres administrativt med enten et tiltalefrafald eller en bøde, men det vil i alle til-

fælde afhænge af en konkret vurdering af alle sagens omstændigheder.

En lang række sager afgøres allerede i dag med bødeforelæg. Det drejer sig primært om færdselssager og andre særlovssager, herunder f.eks. sager om besiddelse af mindre mængder euforiserende stoffer til eget brug, hvor der typisk er tale om bødestrafte. Visse overtrædelser af straffeloven afgøres i praksis også med bødeforelæg – f.eks. mindre sager om tyveri og hærværk.

For alle sager, der afgøres med et bødeforelæg, gør det sig dog gældende, at den sigtede kan nægte at betale bøden og i stedet få sagen prøvet ved domstolene.

Tiltalefrafald kan ske, når den forventede sanktion er beskeden. Retsplejelovens § 722, stk. 1, opregner nogle tilfældegrupper, hvor tiltalefrafald kan ske, som suppleres af bekendtgørelse nr. 792 af 18. juni 2018 om politidirektørerne og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale. Bortset fra en opsamlingsbestemmelse i § 722, stk. 2, sker der her en udtømmende opregning af de situationer, hvor tiltalefrafald kan ske.

De hensyn, der efter bestemmelserne taler for et tiltalefrafald, er bl.a. gerningsmandens alder, at forholdet er af ringe strafværdighed, at yderligere straf ikke kan forventes udmålt, at retsfølelsen ikke lider skade, og at gerningsmanden – eller nærtstående – er kommet alvorligt til skade. Herudover kan tiltalefrafald f.eks. meddeles i sager om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer og våbenloven, når forholdet er af ringe strafværdighed, jf. § 1, nr. 1, litra b og e, i bekendtgørelsen om politidirektørerne og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale.

Da tiltalefrafald er en sanktion, er det i alle tilfælde en forudsætning for at kunne meddele det, at sigtede er skyldig i den sigtelse, der danner grundlag for tiltalefrafaldet.”

3. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet endvidere indhentet en udtalelse fra Domstolsstyrelsen, der bl.a. har oplyst følgende:

”Af sagstyper, der behandles og afgøres på skriftligt grundlag kan nævnes visse bødesager, visse betalingspåkravssager og konkursbegæringer, visse notarforretninger, navnesager, bidragssager og dødsbosager. Sidstnævnte sagstype behandles og afgøres også via video eller telefon.

Anvendelse af video

Efter retsplejeloven kan retten i visse tilfælde tillade, at sigtede/tiltalte, vidner og andre aktører deltager i retsmøder i straffesager og civile sager via video.

Den i retsplejeloven § 192 beskrevne ”telekommunikation med billede” omfatter en videoforbindelse eller anden telekommunikation med billede (herunder en videotelefon).

Efter reglerne i retsplejelovens § 192, stk. 2-5, skal afhøringer med anvendelse af telekommunikation med billede gennemføres på den måde, at sigtede/tiltalte eller vidnet (herunder syns- og skønsmænd og parter i civile sager) indkaldes til at møde for en ret eller for en myndighed eller person, der har fået særlig bemyndigelse eller autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videomøder i retssager.

Af bekendtgørelse nr. 1489 af 7. december 2015 om meddelelse og tilbagekaldelse af bemyndigelser og autorisationer til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videoretsmøder m.v. § 2, fremgår blandt andet, at Domstolsstyrelsen kan give autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videoretsmøder til en fysisk eller juridisk person, som er at betragte som en professionel bruger af retterne, herunder en advokat eller tolk, eller til en anden fysisk eller juridisk person som kan sandsynliggøre, at kommunikationsmidlerne vil blive anvendt til videoretsmøder i et ikke ubetydeligt omfang.

Autorisation forudsætter, at kommunikationsmidlerne opfylder en række krav til tekniske faciliteter, teknisk sikkerhed, kvalitet og lokalet, jf. nærmere bekendtgørelsen, herunder dennes bilag 1.

Kravene skal blandt andet sikre, at kommunikationsmidlerne kan afvikle videoretsmøder i tilstrækkelig kvalitet uden uberettiget indblanding af teknisk eller personlig karakter og med den fornødne fortrolighed og datasikkerhed samt i øvrigt på en retssikkerhedsmæssig betryggende måde.

Mobile løsninger såsom Skype for Business, Microsoft Teams etc. lever ikke op til kravene i bekendtgørelse nr. 1489 af 7. december 2015 om meddelelse og tilbagekaldelse af bemyndigelser og autorisationer til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videoretsmøder m.v. Sådanne videoløsninger er i øvrigt ikke kompatible med domstolens eksisterende videokonferenceløsning, Video3-løsningen.

Video3-løsningen er installeret på tværs af justitsområdet, primært hos Danmarks Domstole, politiet og anklagemyndigheden samt kriminalforsorgens institutioner, og giver personer mulighed for at deltage i retsmøder via telekommunikation med billede.

Forsvarsadvokater har mulighed for at ansøge om autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videoretsmøder. Hvis en forsvarsadvokat ansøger om autorisation, og betingelserne i bekendtgørelsen er opfyldt, vil det give den pågældende forsvarer mulighed for at deltage i et videoretsmøde fra det lokale, der er godkendt (evt. forsvarerens kontor). Der er siden bekendtgørelsens udstedelse ikke modtaget nogen ansøgninger om autorisation fra forsvarsadvokater.

Sager om forlængelse af varetægtsfængsling er omfattet af de kritiske sager. Disse sager behandles i vid udstrækning ved anvendelse af Video3-løsningen. Forsvareren kan enten deltage fra samme sted som sigtede, fra retten eller fra et andet sted end sigtede via video. Dommeren deltager fra retten.

Faktisk gennemførelse af sager med video

I forhold til den faktiske gennemførelse af en hovedforhandling med anvendelse af video vil der som ovenfor beskrevet ud fra de gældende regler i retsplejeloven, i langt de fleste tilfælde være behov for, at visse (fortrinsvis professionelle) aktører er fysisk til stede i retten

Video3-løsningen er installeret med det hovedformål at skulle anvendes i sager om fristforlængelse af varetægtsfængsling. Ved Danmarks Domstole er Video3 derfor primært installeret i byretterne, hvor hver ret har mindst to Video3-retssale. Desuden har hver ret også et antal Video3-fjernender, dvs. udstyr som er placeret i mindre lokaler, og udstyr som kan kaldes op fra en retssal med Video3-udstyr. De overordnede retter har kun en enkelt Video3-retssal og en enkelt fjernende, og kan således ikke anvende udstyret i væsentligt omfang.

I byretterne er Video3 som udgangspunkt placeret i mindre retssale. Begrundelsen herfor er, at en del byretter har fristforlængelsessager flere dage om ugen både formiddag og eftermiddag. Udstyret blev derfor installeret i de mindre retssale, således at fristforlængelsessager ikke ville hindre større straffesager, herunder både nævningsager og sager med mange tiltalte, i at blive afviklet.

Video3-udstyret kan således godt anvendes til andre sager afhængig af reglerne i retsplejeloven og dommerens beslutning, men der må ved vurdering af muligheden herfor indgå, at en stor andel af retssale med Video3 er små retssale på omkring 60 m², hvilket ikke gør det muligt at anvende udstyret i større sager.

Domstolsstyrelsen er ikke i besiddelse af oplysninger om det potentielle antal sager, hvor anvendelse af video i forbindelse med hovedforhandling er muligt eller antallet af sager, hvor domsto-

lene rent faktisk anvender video i forbindelse med hovedforhandlinger.”

4. Endelig kan det oplyses, at Domstolsstyrelsen i forbindelse med besvarelsen af et udvalgsspørgsmål om samme emne bl.a. har oplyst følgende over for Justitsministeriet:

”Anvendelse af video eller telefon i hovedforhandlinger forudsætter i langt de fleste typer af både civile sager og straffesager, at én eller flere personer – afhængig af sagstypen – er fysisk til stede i retten. Det er i alle tilfælde de pågældende dommers judicielle afgørelse i forbindelse med den enkelte retssag, om der skal anvendes video eller anden telekommunikation.

Overvejelser om eventuelle lovgivningsmæssige tiltag med henblik på at øge anvendelse af video eller telefon ved retsmøder, særligt for så vidt angår reglerne om afhøring af vidner, bør inkludere en række retssikkerhedsmæssige principper og hensyn.

Afhøring via videoforbindelse medfører således:

- En forringet mulighed for at vurdere troværdigheden af vidner/parter, da en del af den non-verbale kommunikation går tabt.
- Manglende direkte øjenkontakt mellem retten og vidner/parter samt en distance, som på negativ vis kan påvirke oplevelsen af autoritet i retten.
- I straffesager en fravigelse af den grundlæggende ret til som tiltalt at møde anklageren og dommeren i sagen ansigt til ansigt.
- Udfordringer med at ofre/vidner/parter ikke føler sig ”set”/forstået af retten – måske særligt i ”følelsesladede sagstyper”, som f.eks. sædelighedssager og sager om personfarlig kriminalitet på straffesagsområdet og familierets-sager på civilområdet.
- Mindsket mulighed for at overskue det samlede rum og ikke verbale kommunikationssignaler fra de mennesker, der ikke har ordet.
- Ingen fornemmelse for hvem, der er til stede som tilhørere.
- Forringede/forandrede vilkår for offentlighedens tilstedeværelse og dermed påvirkning af tredjemands gengivelser af sagen herunder journalisternes arbejdsvilkår.”